

Alexandru
Jurcan

Caruselul erotic

Într-o zi am găsit pe stradă un os mare, plin de țărână, părăsit de toți câinii. L-am ținut în mână, ostentativ, și m-am plimbat astfel. Oamenii grăbiți nu îl remarcau. Cititorii superficiali nu au văzut în cărțile lui Charles Bukowski decât vulgaritate. Aparențele... Să nu-ți pui întrebarea cui a aparținut osul! Să nu remarci tristețea și solitudinea din textele lui Bukowski...

Revăd filmul lui Marco Ferreri *Conte de la folie ordinaire* (1981), realizat după cartea lui Bukowski *Erecții, ejaculări, exhibiționisme și în general povești despre nebunia obișnuită* (1972). Joacă Ben Gazzara și Ornella Muti. În fond, e viața scriitorului. Ca în filmul *Barfly* (1987) al lui Barbet Schroeder, cu Mickey Rourke și Faye Dunaway. Viața și opera lui Bukowski nu se pot separa. Baruri, fantasme, sex, vagabondaj, prostituție, depravare, tristețe autodistrugere... Refugiul în alcool devine unica speranță.

Scriitorul și-a conceput opera „înconjurat de sticle goale, melancolice, estropiate” - cum afirmă Călin-Andrei Mihăilescu în postfața romanului *Femei* (Polirom, 2003, traducere de Florin Șlapac). Personajul preferat de Bukowski este scriitorul alcoolic, doritor de femei, care poate plânge uneori din disperarea celui singur, care a coborât în infern. Un mizantrop, un misogin deghizat, un înrudit cu Casanova, Sade, Don Juan pe alte coordonate. Tot din postfața lui Călin Mihăilescu cităm îndemnul scriitorului: „Bea, scrie, f...!”. S-a făcut scriitor ca să nu se scoale devreme, ca să-și respecte pasiunea pentru... alcool. A debutat la 40 de ani și a scris 70 de volume. S-a născut în 1920 în Germania. De la 3 ani s-a mutat în Los Angeles. A fost funcționar de poștă, a scris poezii, a suportat un ulcer deschis cauzat de alcool, a avut mai multe căsătorii.

Iată-l pe Ben Gazzara în filmul lui Ferreri. Un scriitor cu ochelari întunecați care ține conferințe, bând din când în când dintr-o sticlă înfășurată în hârtie. Un fel de pudoare a alcoolicului. O s-o întâlnească pe EA, amestec de înger și cocotă. Se vor distruge împreună, neputând ieși din caruselul erotic mecanic. Uneori apare în film o culoare albastră accentuată, ce sugerează o dorință spre spiritual. Duritatea sexuală, tendințele paranoice, voyeurismul, gesturile brutale, promiscuitățile, perversitățile, naturalismul exacerbat, masochismul iresponsabil, replicile curajoase, sexul grotesc, noroiul simțurilor, deziluziile, decăderea - iată forma, aparența. Numai că scrisul lui Bukowski (și Ferreri ține cont de acest aspect) e salvat de vulgaritate și banal prin creionarea frontierei dintre umor și gravitate. Ca în povestirile din *Hot Water Music* (1983) regăsim o speranță ascunsă sub stilul sarcastic și sub umorul negru. La Ferreri e plaja și poezia mării. Chiar poezia pubelelor. „Am luptat împotriva morții sufletului” - șoptește personajul. În ochii femeii regăsim candoare și umilință: „Am făcut asta pentru tine și pentru toată lumea”. O sinucidere ca o revoltă. Oare cei doi decăzuți nu se ridică prin dragoste din Infernul simțurilor?

Marco Ferreri s-a născut în 1928. După studii veterinare, se mută la Roma. A colaborat cu Zavattini și Lattuada. Cred că are afinități cu Bukowski datorită subiectelor sale sulfuroase. Să nu uităm scandalul din 1973 de la Cannes cu *Marea crăpelnită*. A făcut filme despre decadența societății (nu a evitat nici subiectele scatologice). V-o mai amintiți pe Annie Girardot în *Soțul femeii cu barbă*? Era un animal de circ... Mai apoi, Catherine Deneuve a fost femeia-câine în *Liza*...

Pentru Bukowski, Iadul nu era „celălalt” (subliniază Călin-Andrei Mihăilescu), ci absența femeilor. Grație lor a conceput o proză convingătoare de o grație violentă.

Invitație la lectură

(Prieten îmi este Platon, dar mai prieten adevărul)

Am convingerea că, din milioanele de suflete românești, cel puțin un milion a/au auzit despre: *Eminescu, cadavrul din debara!* Dintre aceștia (dintre componenții milionului sub cuvânt) e lucru mare dacă o mie (0,1%) au citit articolul cu pricina: „Inactualitatea lui Eminescu în anul Caragiale”, scris de Horia-Roman Patapievic și publicat în *Flacăra*, nr.1-2, 2002, p.86. Restul, nouă sute nouăzeci și nouă de mii, îl condamnă pe autor în numele celor douăzeci de milioane de români (fie „cu bătaie”, că la dat cu piatra suntem buni; așa ne-a învățat Învățătorul!) Rațiunea condamnării e simplă: cel ce ponegrește valorile naționale este, dincolo de orice retorică defensivă, un patibular. Iar procedura justițiară, în acest caz, este pe dos: mai întâi se condamnă și apoi se judecă în consecință; așadar, când roba se îmbracă, certificatul punitiv deja puiește asexuat.

Dar îl ponegrește oare Horia-Roman Patapievic pe Eminescu?

Toată această rumoare duhoasă purcede din respingerea actului de lectură. Îngerul vine la evanghelist, îi dă o carte și-i poruncește: „Mănânc-o!”, citește-o, deci, din scoarță-n scoarță, de la stânga la dreapta și de la dreapta la stânga (*bustrofedon*, „cum se întorc boii” la arat), rumege-o (*ruminatio*, pornind de la ieslea aceluiași dobitoc, cu trecere însă prin chilia cultivată a ascetului), folosește semnul de carte, învață de la el digerarea lecturii!

Dacă, așa cum pretindem, *Prieten îmi este Platon, dar mai prieten adevărul*, să vedem atunci cum stau lucrurile.

În *Etica nicomahică* Aristotel afirma: „Deși țin și la unul și la celălalt (cei ce se bucură de aprecierea stăgiritului fiind Socrate și Platon, n.n., P.P.), avem datoria sacră să privilegiem adevărul”. Aristotel respingea astfel o afirmație a lui Platon (în *Statul*) similară judecății lui Socrate, despre Homer. Plasarea adevărului mai presus de filosoful îndrăgît este anterioară lui Aristotel, de vreme ce Platon recomandase mai multă grijă pentru adevăr, în raport cu atenția acordată lui Socrate (în *Phedru*). De aici proverbul drag neoplatonicienilor: *Prieten îmi este Socrate, dar mai prieten adevărul*. În forma aceasta, avându-l pe Socrate termen de referință, se va păstra până în secolul al XVI-lea, când umanistul Nicolo Leonico îl va înlocui pe Socrate cu Platon, dictonul generalizându-se drept apoteogmă aristotelică.

Este unul dintre modelele de citire cu acribie, oferite de Renzo Tosi în *Dictionnaire des sentences latines et grecques*, traduit de l'italien par Rebecca Lenoir. Să spunem - ca să nu se creadă că am ascultat totul cu urechi surde - că, pentru gânditorii Greciei antice, filosofia (Socrate, Platon) reprezenta ipostaza contingentă a adevărului, în drumul acestuia către Absolut.

Dacă citim cu atenție articolul „Inactualitatea lui Eminescu în anul Caragiale”, în respect pentru litera și spiritul lui, înțelegem că poetul național este inactual pentru cei „care fac alergie la auzul cuvântului canon și manifestă tendința să pună mâna pe revolver când aud cuvântul tradiție”. Eminescu e inactual pentru că e un poet profund, iar „categoria profundului, nefiind postmodernă, nu mai e prizată de intelectualii progresiști (s.n., P.P.)”. A se citi vocabula subliniată în registru absolut ironic: progresist - aici - este cel cu simțurile ațintite asupra modelor culturale străine, dispus exclusiv să le imite fără discernământ, dincolo de orice canon valoric. Și, în sfârșit, Eminescu este „exasperant de învechit”. Într-un epilog relevant, Horia-Roman Patapievic descrie reproșurile ce i s-au adus: „Or, se știe, supremul argument împotriva cuiva, azi, este sentința *ești învechit*. Iar cultura română din ultimii ani, în lupta pentru integrare euro-

atlantică, nu dorește decât să scape de tot ce este *învechit* - adică să fie progresistă. Pentru nevoia de chip nou a tinerilor care în cultura română de azi doresc să-și facă un nume bine văzut în afară, Eminescu joacă rolul cadavrului din debara”.

Iată ce reproșează Horia-Roman Patapievic vremurilor noastre: lipsa de profunzime, de canon, de tradiție - coordonate ale operei eminesciene. Noi, cei care ne dezicem de aceste determinații existențiale, dorim să scăpăm de *cadavrul din debara*. Noi, cei ușori la gând și la vorbă, plutitori pe suprafețele modernității, dorsovertiții tradiției, noi, cei care facem din spectacol show, din persoane măști și vipuri, negociind profunzimile, perenitatea valorilor pe lustrul futil al ignoranței de paradă.

Cât de primar, cât de redus la înjurătură ori la ditiramb trebuie să fie limbajul pentru a fi înțeles din prima? De ce refuzăm cu obstinație citirea secundă care poate fi mai roditoare, mai dătătoare de înțeles decât prima și cu mult mai apropiată de adevăr decât aceea prin delegație? De ce venim cu un orizont de așteptare otrăvit?

Dacă Seneca însuși ar fi fost citit după ureche?

Este nelipsită în antologiile de profil sentința: „Nu învățăm pentru școală, ci pentru viață”, mesaj educațional de notorietate, astăzi ca întotdeauna, „adjudecat” de Seneca filosoful: *Non scholae, sed vitae discimus*. La Seneca însă dictonul apare astfel: *Non vitae, sed scholae discimus* (Ep.,106, 12).

Bizar, deconcertant chiar din partea unui gânditor de marcă! Dar numai la o citire grăbită, leneșă, „epidermică”, pentru că o lectură integratoare, coroborând Ep.106 cu o alta anterioară Ep.33,8, află aici „concluzia amară” a filosofului referitoare la „prăpastia care separă persoanele deținătoare de o cultură vie [...] de acelea care se mulțumesc cu exersarea pasivă a memoriei lor” (Cf. Renzo Tosi, *op. cit.*).

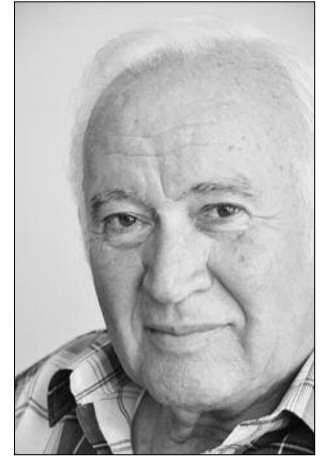
De ce afirmația lui Seneca nu a fost luată *ad litteram*, iar filosoful nu a fost condamnat pentru manipularea unei judecăți păgubitoare, conform căreia școala ar reprezenta un scop în sine și n-ar poseda o virtute autentic formativă?

De ce?

Pentru că lectura a fost dreaptă, *aequo animo*, - „cu suflet echilibrat”, neîndatorată duhorilor resentimentare.

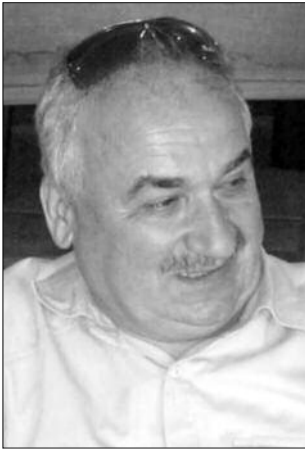
Doar într-o replică ineptă: Cum adică, tot eșafodajul mental la care am lucrat ani de zile să se ducă de râpă? Eu sunt pregătit să-l lovesc pe omul acesta. Citiți-mi bombeul, miroșiți-mi pumnul, sondați-mi saliva pe care o strâng în gușă, că, dacă n-o împrășc, mă înecă. Iar voi îmi dați cartea: citește-o! Dar timpul evangheliștilor a trecut, totul e expirat, cititul - vânare de vânt. De ce să mai citesc când mi-a povestit X -ulescu? Și nici nu mai era nevoie, că știam dinainte.

Sincer, lăsând deoparte alte considerente, de ce nu i-ar plăcea d-lui Patapievic *Eminescu*? De ce, de vreme ce Maiorecu l-a investit cu atributul genialității (și Maiorecu, să recunoaștem, a fost unic!), Arghezi apoi, când a fost pus în situația să decidă asupra celui mai frumos vers din literatura română, a zis: „În cui bar rotit de ape peste care luna zace” (iar Arghezi a fost poet, și unic!), când s-a ajuns la Nichita Stănescu, la acest test riscant, ce-i drept, poetul ar fi spus: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată”. De ce i-ar lipsi d-lui Patapievic apetența frumosului? Dimensiunea esteticului îl însoțește pe om dintotdeauna și-l definește ca *homo aestheticus*. De ce furăm, de ce știrbim integritatea categoriei? De unde atâta ură când Iisus Hristos ne-a dăruit drept unică armă iubirea?

**Cât de primar,
cât de redus la
înjurătură ori
la ditiramb
trebuie să fie
limbajul
pentru a fi
înțeles din
prima? De ce
refuzăm cu
obstinație
citirea
secundă care
poate fi mai
roditoare, mai
dătătoare de
înțeles decât
prima și cu
mult mai
apropiată de
adevăr decât
aceea prin
delegație? De
ce venim cu
un orizont de
așteptare
otrăvit?
Dacă Seneca
însuși ar fi
fost citit după
ureche?**

litere

Avem în față, fără doar și poate, o ființă sfâșiată între un trecut aglutinant și aspirația evadării din vechea condiție existențială. Pentru Liliana Hinoveanu a trăi poezia, a trăi prin poezie, nu este chiar un act al unei nevinovate gratuități.

cronici

A șasea carte a poetei Liliana Hinoveanu, de curând apărută la Editura „Aius”, condusă de laboriosul Nicolae Marinescu, totodată director al mensualului *Mozaicul*, se intitulează, într-un „dulce stil clasic”, *Doar împrumutând zborul*. Până acum, pe linia destinului literar al Liliane Hinoveanu sunt înșiruite volumele *Poveste de Paști* (debut, în 1996), *Spre o altă pedeapsă*, *Transfer de imagine*, *Perfuzii cu cerneală*, *Gara noiembrie* (penultimul, în 2013). Din plecare, recentul volum de poeme se impune vizual printr-o imagine pregnantă – un albastru intens apropiat de bleumarin – aspect care, între altele, îi poate impune prezența în fața unui cititor neavizat sau neatent. În trecere fie spus, preocupările scriitoricești ale autoarei datează de îndelungată vreme, de la începutul anilor '80 și chiar dinainte. Numai apariția în spațiul public s-a întâmplat în 1996 cu acea *Poveste de Paști*. Retrospectiv abordând lucrurile, *Doar împrumutând zborul* este, parțial, o continuare a volumul precedent – *Gara noiembrie*, ce poate fi considerat, în opinia mea, cel mai reprezentativ, cel mai puternic volum de poezii al Liliane Hinoveanu. Există puncte comune în ce privește tematica, ipostaza poetică a căutării altui eu, mai convenabil decât cel trăit cotidian, conflictul lăuntric între cel ce sunt și cel care vreau să fiu. E ca la Rimbaud, până la urmă: „Je est un autre”, adică, nu puțin contrariant: „Eu este altul”. Poetul este cu totul altul, radical diferit de insul diurn, care își duce existența în văzul lumii.

Cât despre Liliana Hinoveanu, voi reveni cu afirmația cum că ea continuă poezia căutărilor și a dorinței de regăsire, de împăcare cu sine în plan spiritual, emoțional profund. Căutarea alterității acceptabile este resimțită ca o posibilă evadare din izolare. Spiritul ei activ, aflat mereu în mișcare, dorește să se distanțeze de un trecut deja uzat, de ceea ce poeta numește undeva o „existență second hand”. Căutarea de sine de care am vorbit deja, țintește descoperirea unor chei către autocunoaștere, către accesarea la o condiție spirituală superioară, către atingerea unei idealități mereu visate. Prezentul rămâne să se manifeste doar factual, marcat adeseori de ezitări și de ratări, pe un fond, obscur dar obsedant, de

insatisfacții. Din această perspectivă poate fi abordat și volumul *Doar împrumutând zborul* fără a cădea însă în sugerarea unei recurențe excesive, a autopastișei. Cotidianul domestic anost, rutina vieții de fiecare zi, sunt tot atâtea capcane din care existența nu se poate smulge, capcane incizate în versuri de o asprime aparte, aproape de o rugozitate ce exprimă zbaterea ieșirii din tern, din

DESPRINDEREA PRIN ZBOR

anonimat. De aceea sunt frecvente gesturile nonconformiste, de refuz. Este o luptă perpetuă între ceea ce sunt eu azi și ceea ce vreau să devin, între un *statu quo* detestat și o aspirație a îndepărtării, a urcușului către idealitate. Este vizat saltul din banalitate în sfera spirituală a ființării purificate, acest *expurgo* fiind demersul esențial al experienței poetice a Liliane Hinoveanu. Definitorie este așadar tendința poetei de a-și depăși propria condiție existențială. În acest demers repetat, obsesiv, de a vrea să treacă dincolo apar însă poticneli, bariere ce par a fi de netrecut. Este sugerată singura posibilitate a survolării lor, a trecerii prin zbor, însă un zbor încă nedobândit prin eforturi proprii, „doar” un zbor de împrumut, acest adverb restrictiv, „doar”, trimițând gândul către insuficiență, către imperfecțiunea demersurilor și a modurilor de autodepășire a unei condiții inacceptabile. Cartea este deci una a problematicii existențiale, a trecerii în altă existență, una visată, de natură spirituală.

Ca și volumul anterior, din 2013, *Doar*

ciocul în mușchii mei/ care devin bucăți de carne însângerată și fără viață./ Taci, tu l-ai trimis să mă chinuie.” Care „tu”, care Zeus nemilos dacă nu *celălat*, acel „tu” care tace, care intervine în existență doar ca un supliciu al aspirației neîmplinite. Este un „tu” ce refuză să vorbească sau să se deschidă. Sunt enunțate probleme existențiale grave: în poezia *Gradul superlativ al durerii* răsună o întrebare dramatică chiar pentru condiția umană: „Ce poate să doară mai mult decât moartea?/ Timpul tău rece...” Dragostea este însă mereu invocată ca antidot: „Aștept momentul când voi fi gata să întâmpin poemul de duminică/ ca să mă simt îmbrăcată în dragoste doar de tine...”. Poezia este haina de duminică a spiritului, nu-i așa?

Deoarece zborul este un mod al desprinderii și al înălțării, există în carte mai multe imagini plastice ale păsării, atât ale păsării care se ridică spre idealitate: porumbeii, privighetoarea, cât și ale păsării care coboară în materialitate: ciorile, păunul. Avem, prin urmare, de a face tot timpul cu o situare dihotomică, contradictorie. În poezia

împrumutând zborul se încadrează în categoria numită de francezi *le vécu*, dar la alt nivel, diferit de cel experimental direct, vital, al contactelor sociale, ci pur și simplu la nivel spiritual, existențial superior. Tentativele sunt sortite însă rătăcirii atâta vreme cât desprinderea de trecut nu se întâmplă. Totuși se întrevide o „luminiță la capătul tunelului”: chiar dacă trecutul a căzut în desuetudine, în precaritate, pe deasupra lui mai plutește aburul melancolic al iubirii, și ea o posibilă cale de ieșire din tunel. Avem în față, fără doar și poate, o ființă sfâșiată între un trecut aglutinant și aspirația evadării din vechea condiție existențială. Pentru Liliana Hinoveanu a trăi poezia, a trăi prin poezie, nu este chiar un act al unei nevinovate gratuități. În acest sens, în prima poezie din volum, intitulată *Ascunsă în faldurile apei*, ea vorbește chiar de „cea îngropată în mine”; există cu alte cuvinte două alterități, a doua fiind aceea care (ne) apare drept *ființa poetică*. „Cea îngropată în mine” este deja anunțul unui pariu, al unei mize poetice a noului volum. Cum se poate ieși din această stare? Prin dragoste, cum am sugerat deja, fiindcă poeta spune: „Dragostea mea se va vinde doar pe dragoste”, orice compromis fiind imposibil. Este invocată „conștiința [care] se vinde acum la suprapreț”, este conștiința de azi și de mâine, suport al demersurilor de ieșire din haloul șters al unei existențe „second hand”. Poeta este devorată de astfel de stări și în poezia *Taci* are câteva versuri care amintesc de vulturul prometeic: „Se ascunde vulturul în inima mea/ și de acolo încearcă să-mi sfâșie trupul,/ simt cum trage fără milă de vertebre,/ își împlântă

Cealaltă poeta se arată preocupată fățiș de autodefinire, de identificare cu sine: „Să mă definesc este cel mai greu,/ mi-am spovedit păcatele,/ dar ele au rămas în cealaltă care se târăște pe pământ”, deci contaminarea este oricând posibilă, deși spovedania este un act de expurgare, prin care devin altul, diferit de cel care am fost. Iluzia, himerele pot să-l amăgească pe cel care caută, după o spovedanie eșuată: „Calul cel verde se plimbă pe pereții mei albi,/ se odihnește între două raze de lumină/ și trece pragul către cealaltă”; o oscilație între plin și prea plin, golindu-se apoi de dorință – este iluzia regăsirii. Antiteza durere/ dragoste este constant prezentă la Liliana Hinoveanu, atenuată de *dorința contopirii cu cealaltă*: „Așteaptă-mă,/ într-o noapte voi fi tu.” În poemul *Cobaiul* poeta spune: „Mi-am ascuns trupul în mătăsuri scumpe,/ mi l-am îmbrăcat în culori,/ culorile s-au împrăștiat în aer/, într-un alt trup,/ am început să dialoghez cu trupul cel nou, până când culorile au intrat una în alta/ și apoi mi-au străpuns trupul cu durere, cu ură, cu sete”. Renașterea, înveșmântarea în alt trup, în altă existență spirituală, sunt dureroase asemenea unui calvar, dar niciodată sortite renunțării. „Trupul meu a devenit cobai,/ pentru toate experimentele întâmplante în fiecare secundă./ Îmi place mai mult trupul cel nou,/ pot să mă uit la el cu atenție”. Cred că acesta este mesajul noului volum al poetei Liliana Hinoveanu, care lasă impresia că își trăiește eroica viață prin poezie, deoarece „Doar el, sufletul îmbrăcat în cuvinte,/ rezistă pe cruce.”

Spiritul Școlii de la Târgoviște nu moare

Spectacolul literaturii

Ion Mărculescu se vrea un vădit continuator al faimoasei Școli de la Târgoviște. Domnia sa scrie romane, dar mai ales jurnale, unele nu intime, ci pur literare, în spirit, dar și în răspăr față de Radu Petrescu, Costache Olăreanu, Mircea Horia Simionescu, Tudor Țopa. Exemplar pentru acest tip de scriere este *Jurnalul de la Marcona (Însemnările)* (Editura Trei, 2015). Membrii Școlii de la Târgoviște, după cum se știe, au debutat editorial după 40 de ani, programatic, așteptând să se încheie „obsedantul deceniu” pentru a-și scoate la iveală cărțile altfel deloc angajate politic. Dar și *jurnalele* lor - scrise în perioada de „prohibiție - sunt curate, în sensul că sunt livrești, fără a fi împănate cu „șopârle” sau alte aluzii, în afară poate de fundalul subliminal în care trăiau protagoniștii: să vedem contextul social în care-și scria jurnalul Radu Petrescu, lucrând la un institut agricol de la Băneasa, total în afara preocupărilor sale filologice, și cu un salariu la limita subzistenței, altfel el fiind captat până peste cap de literatura antică, medievală și modernă; cam la fel se întâmplă și cu Mircea Horia Simionescu cel din jurnalul *Trei oglinzi*, el fiind în acea perioadă redactor la *Scântea* sau consilier în CC al lui Dumitru Popescu-Dumnezeu, dar deloc angajat social-politic. Era totuși perioada în care autori de jurnale erau persecutați, de la personajul fictiv al lui Constantin Țoiu din *Galeria cu viță sălbatică* Chiril Merișor, până la autori reali ca Ion Caraion și Gheorghe Ursu, acesta din urmă fiind ucis în închisoare din pricina jurnalului său.

Ei bine, diaristul Ion Mărculescu, în condiții de deplină libertate de expresie, scrie jurnal la fel de...neangajat, ca și celebrii săi „concetățeni” din fosta cetate domnească, și el așteptând o vârstă matură pentru ieșirea în lume. Altfel zis, jurnalul la Ion Mărculescu este un fel de roman compozit, un roman în jurnal, nici măcar autobiografic, ci despre nimic și despre tot. De altfel, autorul are un apetit nesățios pentru gratuitate, dar pentru o gratuitate care trimite subliminal la parabolă și pildă dintotdeauna, pentru minimalism, proiectând la pag. 286 chiar un program estetic: „Să vorbești sau, de ce nu, chiar să scrii un roman despre tot și despre nimic. Asta chiar poate fi un program literar! Să scrii despre tot și să nu spui nimic, să scrii despre nimic și să spui tot. Să spui tot despre tot și nimic despre nimic. Să nu spui nimic, dar prin asta să spui tot. Să nu spui nimic și nimic să rămână. Cel mai greu este să spui! Chiar și când nu ai nimic de spus”. Cine l-a cunoscut pe Mircea Horia Simionescu, și cine l-a și citit, îl regăsește întrucâtva printre aceste rânduri

ludic/programatice. Mă rog, nu doar printre rânduri, dar și ca personaj al jurnalului, Ion Mărculescu descriind câteva întâlniri cu autorul *Dicționarului onomastic* la reședința lui MHS de vară de la Pietroșița.

Deși datat 2007-2012, jurnalul acesta nu este unul propriu-zis, deloc de urmărit cronologic, ci o operă în sine, o colecție de portrete (reale sau fictive ori real/fictive), situații, subiecte de romane visate, la modul serios sau parodic, comentarii savant-spumoase speculativ la știri actuale de interes național sau mondial, tablete de actualitate sau povești de demult, amintiri cu tâlc, cu morală... Nu avem de-a face cu un jurnal document, ci cu unul pur literar, cu un jurnal ca literatură, oniric și ludic, autorul dându-se adesea în spectacol, făcând pe claulul nu fără umor și autoironie. Jurnalul acesta a fost scris, ne asigură autorul, pentru că „oamenii au nevoie de povești. Dați-le oamenilor salam și povești!” Și autorul - credincios programului său - ne oferă cu fiecare pagină din jurnal povești în care echilibrează popularitatea cu știința narațiunii.

Masivul volum al lui Ion Mărculescu cuprinde literatură din cea mai diversă, scrisă toată cu o (auto)ironie remarcabilă, cu o ironie bonomă, ca să zic așa. Predomină scurtele povestiri absurde sau suprarealiste: „Marele fior ne bagă răceala în oase: se apropie vertiginos anul 2012. Anul Apocalipsei. Anul Sfârșitului Lumii. Semnele sunt clare chiar și pentru mine care, de felul meu, nu sunt un prăpăstios: o pisică a murit călcată de o mașină, pe mine mă doare un picior la genunchi, a fost interzis europenilor consumul de măr și de canabis, mi-am pierdut un inel pe care aveam cheile de la mai multe uși, lui Jan Ju, consăteanul lui Galileo Galion, i-a apărut o gălmă într-un vers cu rimă, care promitea a fi perfect din punct de vedere literar, am visat urât azi-noapte, se făcea că eram prin Germania și mă rătăcisem de grupul de turiști cu care venisem în excursie, celebra Tanța s-a lăsat de descânțete. Și mai sunt și alte semne...” Un adevărat poem, după cum se vede, net superior banalului subtitlu al volumului de *Însemnări*.

Dar Ion Mărculescu, luat de condei, scrie veritabile pagini de literatură absurdă, în spiritul lui Daniil Harms, pagini care nu au nimic comun cu genul diaristic, având în schimb cu literatura modernă adevărată: „Lucrurile s-au întâmplat astfel: în timp ce pilotul făcea tumbe cu avionul, traista cu mâncare, pe care o avea lângă el în carlingă, i-a căzut și l-a lovit mortal pe singurul țaran care se afla pe acel câmp./Apoi avionul a căzut cu pilot cu tot, dar nu oricum, căci elicea

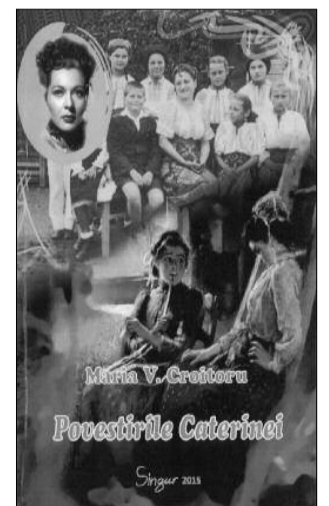
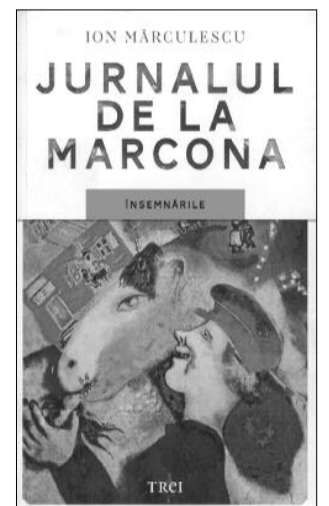
acestui, într-o ultimă rotație, a retezat capul aviatorului. Capul aviatorului a mai zburat așa, uimit cum era, încă vreo douăzeci de metri (cu aproximație) după care s-a oprit într-un boschet plin cu furnici./Alte amănunte nu avem./De fapt, în ultimul moment, am aflat că lucrurile s-au întâmplat astfel: nu era avion, ci un elicopter care zbura și el așa cum zboară orice elicopter. Un țaran care zbura pe deasupra lanurilor de porumb și avea și o sapă în mână, a fost lovit de elicea elicopterului, care i-a retezat capul. Pilotul, de fapt, n-a pățit nimic, dar el susține că, probabil, țaranul era beat și și-a tăiat singur, din greșeală, capul cu sapa pe care o avea în mână și care, nu se știe de ce, era foarte, foarte ascuțită”.

Jurnalul acesta are și o impresionantă galerie de personaje, unele fictive probabil, altele reale, pe care eu însumi le recunosc: poetul Grigore Doi, Domnul Mișu etc.

Dar, dacă vom conveni că jurnalul nu e propriu-zis jurnal, el putând lejer să nu fie datat, fără a pierde ceva, jurnalul nu e nici de la Marcona decât în infimă măsură, el fiind de fapt de la Târgoviște. La Marcona, autorul merge din când în când să se întâlnească amical cu bătrânul său tată, veteran de război, nonagenar obsedat de vârstă și de durerile de măsele; dar merge și pentru a-și îngriji gospodăria de acolo, prilej pentru alte pagini savuroase.

În fine, avem de-a face cu o carte de literatură autentică, o literatură îndeosebi de actualitate. Dovadă este și finalul volumului de 480 de pagini, un final parabolic, unul care închide o carte cu o viziune, ci nu un jurnal „la rând”: „Ca o concluzie: Patria îți va fi recunoscătoare./Doi angajați ai primăriei te vor lua de mâini și de picioare și te vor arunca peste alte cadavre în groapa comună. Apoi vor arunca pământ peste tine. Bolovani de pământ îți vor intra în gură. Vorbele tale de acum încolo vor fi pământ și vei vorbi pământ./Cei doi angajați ai primăriei vor mormăi nemulțumiți că sunt prost plătiți pentru munca depusă. Primăria e zgârcită. Guvernul e zgârcit. Partidul aflător la putere e zgârcit. Toți, de la o margine la alta, sunt zgârciți. Pământul care te înghite e zgârcit. Groapa în care ai fost aruncat e prea mică. O groapă zgârcită. A trebuit să te chircești. A trebuit să strângi genunchii la gură. A trebuit să te culci pe o coastă, ca să-i faci loc și celuilalt cu care patria a fost recunoscătoare”.

Scriș formal în răspăr față de jurnalele membrilor Școlii de la Târgoviște, dar, în fond, în duhul acestora, *Jurnalul de la Marcona* dovedește un singur lucru, că spiritul celebrei Școli de la Târgoviște nu moare.

Memorii la mâna a doua

O interesantă carte publică Maria V. Croitoru, nu tocmai lesne de etichetat în cadrul unui gen: *Povestirile Caterinei* (Editura Singur, 2015). Volumul este structurat în două secțiuni: *Povestirile Caterinei* - un fel de memorii ale autoarei (cunoscută ca fata *Aia Mică* a Caterinei) și *Schițe* - exact ce spune (sub)titlul, scurte proze cam din același univers precum și cel din prima parte, doar că mai apropiate în timp. Din prefața lui Grigore Popescu aflăm că Maria V. Croitoru este profesoară, expertă în etnofolclorică și lexicografie și autoarea unor cărți pentru copii, dar și un roman *Petrecerea vampirilor*, publicat anul trecut.

Aici, cu onestitate, dar și cu firească nostalgie, Maria C. face pe naratoarea la mâna a doua, ca să zic așa, reproducând poveștile mamei sale despre lumea în care s-a născut și s-a format aceasta. Caterina era moldoveancă la origini, dintr-o familie numeroasă, dar se căsătorește cu un ardelean pe care-l urmează în Transilvania, în pofida conjuncturii social-istorice total nefavorabile (v. de pildă conflictele interetnice de acolo, care luau uneori forme dramatice). Povestirile Caterinei, spuse fetelor sale mai ales seara și la sărbători, provocate conjunctural, au viață autentică și sunt pline de oralitate și dialoguri vioae. Poveștile sunt despre lumea pe care mama autoarei a cunoscut-o, cu mulți anonimi pitorești, dar și cu unele personalități precum Nicolae Iorga

sau poetul Ioan Alexandru cel de la 21 de ani. Poveștile acestea sunt scurte, sintetice, dar savuroase în felul lor, multe dintre ele memorabile, mai ales cele despre moartea lui Stalin, despre vederea Elenei Lupescu cu părul ei roșu, în trăsură, la șosea, despre revoluția din 1956 din Ungaria ascultată cu emoție la radio și mai multe despre „obsedantul deceniu” șase al secolului trecut. Chiar dacă vremurile în care se încadrau povestirile erau de tot vitrege, narațiunile acestea sunt senine, nostalgice, au o anume căldură. Stilul este - cum spuneam - vioi, dinamic și preponderent oral, împănate adecvat cu numeroase regionalisme: *motroină* (probabil momâie), *picioici* (cartofi), *galiță*, *dosoii*, *boscoană* (năstrușnicie), *pripilici* (capre de uscat fânul)...

Vorbeam de autenticitate, de realism? Din secțiunea a doua, de exemplu, remarcabilă în acest sens este schița *Retribuție sau Eu fur, tu furi...dar și ei te fură...* Este descrierea pe cât de savuroasă pe atât de realistă a modului cum în anii socialismului țaranul strâmtorat ajunsese să fure din avuția *ceapeului*, care era de altfel avuția lui confiscată de un regim totalitar.

Ca o concluzie, orice intelectual își poate povesti viața - a lui și a familiei lui - într-o carte, dar nu orice carte de acest fel poate deveni și de literatură autentică. *Povestirile Caterinei* reprezintă o astfel de carte, plină de viață realistă reprodușă în tot pitorescul ei.

TAINA SCRISULUI ROMÂNESC. Paisprezece „basne” filologice

12. Matraca, lângă Haimanale

O întâmplare lingvistică mai veche mă face să insist. Aveam oarece ore la Târgoviște, împreună cu alți profesori, și ne transporta un tânăr cu mașina instituției. Invariabil, pe la kilometrul 60, comentam — desigur, și ca să ne treacă timpul — tăblița indicatoare de pe marginea șoselei: „Matraca 3 km”. A doua sau a treia oară când am trecut pe lângă ea, un distins profesor de franceză ne-a spus că avem de-a face cu o foarte curioasă asemănare cu franțuzescul „matraque”, cuvânt de substrat, probabil galic, cu sensul „bătă, ciomag, ghioagă” — și iată ce aproape suntem de francezi, chiar și prin toponimie.¹ Timpul a trecut, informația s-a așternut în memorie. Peste vreun an mi s-a întâmplat să fiu în altă alcătuire pe același drum, și pe lângă indicativul spre Matraca să ni se oprească mașina (o pană de... țigări, cred, lângă un chioșc). Profitând de ocazie, am întrebat un localnic dacă e departe acest sat, Matraca. El nu m-a înțeles, a trebuit să repet arătându-i și indicatorul. „ — A, Matraca !? — Nu, nu e departe, vreo 3 kilometri — a răspuns el privind același indicator.” Ce să-l mai întreb eu de ciomag, bătă, ghioagă — dacă au cumva și vreun termen apropiat de *matraque*! Omul mi-a atras atenția că se accentuează altfel, numele satului Matraca din județul Dâmbovița intrând în serie accentuală cu macara, tusalama, ciulama etc. În acest sens, *Matraca* nu mai are legătură cu ciomagul galic — ci mai degrabă vine de la *matracucă*, *matracuc*, *matracă*. Este vorba de un derivat de la vechea *mătrăgună*, pusă în legătură încă de Hașdeu cu spaniolul *mandragora*.² Iar pe cine interesează, poate consulta harta locală sau întreba sătenii: Matraca se învecinează, spre răsărit, cu Haimanale, comuna I.L. Caragiale azi (dată de județul Prahova), deci seria accentuală *macara*, *ciulama* etc. — se completează cu *haimana* de alături (pentru Haimanale, istoria locală dă crezare, încă, unei etimologii care se bazează pe existența, cândva, în zonă, a unei temnițe din care au evadat primii locuitori).

Ce face, totuși, omul de știință sau simplul pasionat de etimologii și similitudinii în

accentelor. Încep discuția cu unul care mă preocupă de mai mulți ani. Este vorba de versul 84 din „Epigonii”. În edițiile de astăzi, după Perpessicius³, contextul este acesta (vv. 82-84): „Voi urmați cu răpejune cugetările regine, / Când plutind pe aripi sânte printre stelele senine, / Pe-a lor urme luminoase voi asemene mergéti.” Acest accent ascuțit pe *mergéti* îmi dă dureri de cap, ca să zic așa (am rămas cu imaginea bătei de la Matraca în minte...). Până în 1939, când apare ediția Perpessicius, edițiile anterioare (cele 11 ediții Maiorescu, edițiile G. Bogdan-Duică, G. Ibrăileanu, G. Călinescu, C. Botez etc.) aveau *mergeți*, prezentul cu accent intuit pe finală, în rimă cu *îngheț* din v. 81. Tot fără accent apare textul și în „Convorbiri literare”, 15 august 1870, prima tipărire a poemului.⁴ Perpessicius citește, însă, o ciornă manuscrisă a lui Eminescu, cea din mss. 2257,84 (de fapt, un elaborat aproape definitiv al poemului) — pe care o dă și în facsimil — iar la comentarii notează: „Așa cum se poate deduce din context, unde celelalte verbe sunt la imperfect, și cum se poate observa și din clișeu de la pag. 34, *Plutéți, mergéti sunt imperfecte și reprezintă două izbutite cazuri de rime vizuale*.”⁵ Manuscrisul facsimilat are „Pe-a lor urme luminoase voi asemene plutéți *mergéti*” (șters *plutéți*) — iar vocala accentuată notează, în scrierea limbii române tradiționale, diftongul, deci: *luminoase, pluteați, mergeați*. La ediția a doua a sa⁶ Perpessicius păstrează la fel, și explică în notă: „...ca și două versuri mai sus: *Voi urmați cu repejune*. Aceste trei verbe sînt, cum și logica cere, imperfecte. Pronunție dialectală (cu e deschis în locul diftongului *ea*: *plutéți, mergéti* oferă două perfecte rime vizuale (*îngheț-mergéti*)”

Nu știu pe cine poate convinge această argumentație, dar textul a înghețat astfel după Perpessicius, și la D. Murărașu⁷, și la Petru Creția⁸ (Ediția MLR) — și în ediția Alexandru Spânu scoasă la Minerva, în 2003, colecția BPT, care reia identic ediția MLR, și la Dumitru Irimia (toate trei edițiile)⁹. Un accent uitat, într-un sistem ortografic în care accentul nu-și are loc — *id est*: este refuzat cu obstinație... Uitat și neexplicat. Numai ediția lui Petru Zugun (2002) are curajul unui imperfect apăsat: *mergeați*¹⁰.

De ce nu mă convinge, aici, nici chiar Perpessicius? Mai întâi pentru că nu pot accepta rima „îngheț-mergeați” la Eminescu, indiferent cât de deschis s-ar citi diftongul. Apoi, ce fel de rimă vizuală ar fi aceasta? — Adică, vezi *marea de îngheț* — și suprapui peste ea *mergea*, ca un fel de lunecare/patinare? Dar e vorba de o plutire printre stele și cugetări... Nu mă convinge, apoi, pentru că Perpessicius emendează un text eminescian antum tipărit — după forme de manuscris, metodă pe care el însuși a criticat-o mult la Ioan Scurtu (care schimba cuvinte din textul tipărit cu altele, din manuscrise, motivând că e mai frumos, etc.). Orice manuscris eminescian este anterior ultimei forme, cea pentru tipar, și în orice variantă, versiune, ciornă etc. autorul are dreptul să experimenteze forme, punctuație, etc. Ultima sa voință este, însă, în textul tipărit; eventualele observații — de pildă, că redactorii au intervenit — le faci pe acest text. Și, desigur, Perpessicius nu spune nici cum este în „Convorbiri literare”, la Titu Maiorescu, etc. — adică la editorii de dinaintea sa. (În acest sens, discuția pe manuscrise este ca o inspecție a unei schelării dezafectate: evident că, dacă rămânem acolo, trebuie să comparăm accentele în limba vorbită: *a pluti*, verb de conjugarea a IV-a, face pers. a II-a plural la indicativ *voi plutiți* și la imperfect *voi pluteați* — iar *a merge*, conjugarea a III-a,

mergeți / mergeați, cu observația că paradigma tinde să se regularizeze la accentul pe temă: *voi mērgēți* — dar se folosea, desigur, așa cum se folosește și astăzi, și accentuarea *voi mergéti*; oricum, e mai simplu să discutăm licența poetică *mergēți* decât să intrăm în complicate probleme de concordanță a timpurilor: când autorul accentuează egal *plutéți, mergéti* în fluxul scrierii se poate gândi la imperfecte, dar când, apoi, taie *plutéți* se gândește sigur doar la păstrarea accentului în aceeași poziție pentru verbul celălalt, cel selectat. Repetăm: acestea sunt discuții printre schele dezafectate, sunt forme anterioare publicării).

Cred, mai degrabă, că Perpessicius emendează după un alt context eminescian, versurile 246 și 250 din „Strigoii”, unde, pentru rimă (și sens), textul din „Convorbiri literare” este așa: *Miroase-adormitoare văzduhul îl îngreun’ /.../ Când gurile’nsetate în sărutări se ’mpreun’*.¹¹ Titu Maiorescu nu este de acord, aici, cu revista — și preia fără accente, schimbând termeni, schimbând ritmul — și chiar sensul: *Miroase-adormitoare văzduhul îl îngreun’ /.../ Când gurile ’nsetate ’n sărutări se ’mpreun’*.¹² (În toate edițiile sale se păstrează astfel, forțând accentele pentru eventuala recitare: *’n sărutări se ’mpreun’* — sens vulgar, poate chiar licențios, de care autorul tocmai voia să scape prin elegantele sale accente). Având un asemenea accent pe finală chiar la Eminescu, Perpessicius se consideră îndreptățit să uzeze de procedeu. Trebuia, însă, să ne atenționeze.

1 Vezi și DEXI (Dicționar Explicativ Ilustrat al limbii române), Ed. Arc și Ed. Gunivas, 2007, p.1105, *matracă* cu sensul „Baston noduros în formă de măciucă, Baston de lemn sau de cauciuc folosit de forțele de poliție”, cu trimitere, pentru etimologie, la fr. *matraque*.

2 Hașdeu B. P. Două descîntece: un descîntec român și un descîntec sanscrit din Veda. Notiță // Studii de folclor / Ediție îngrijită și note de Nicolae Bot / Prefață de Ovidiu Bîrlea. — Cluj-Napoca: Dacia, 1979

3 M.Eminescu: Poezii tipărite în timpul vieții. Ediție critică îngrijită de Perpessicius, București, Fundația Regală Pentru Literatură și Artă, Vol. I, 1939, p. 31-36. (în continuare: OI)

4 M.Eminescu: Epigonii. În „Convorbiri literare”, Iasi, IV (1870), Nr.12, aug. 15, p. 185-186.

5 O.I, p. 296, nota.

6 M. Eminescu: *Opere alese*, Ediție critică de Perpessicius, Ed. Minerva 1966; eu consult ediția din 1973, identică acesteia. Notele: p. 279

7 M.Eminescu: *Opere. I. Poezii* (1). Ediție critică de D. Murărașu, Postfață de Eugen Simion, Ed. „Grai și suflet — cultura națională”, București, 1995, p.93; nota ar fi trebuit să fie la p. 318, între nota la v.76 și cea la v.87.

8 M. Eminescu: *Versuri lirice*. (Opera poetică). Ediție îngrijită de Oxana Busuioceanu și Aurelia Dumitrașcu. Coordonare și cuvânt înainte de Alexandru Condeescu. Ed. Muzeul Literaturii Române, 2000, p.83. (Întrucât a fost supervizată de Petru Creția, vezi Nota asupra Ediției, p. 19-20, este considerată simbolic „Ediția Petru Creția”.)

9 Mihai Eminescu: *Integrala poetică*. Vol. I. Antumele. Precuvântare de Tudor Arghezi. Ediție îngrijită, selecție critică de Alexandru Spânu. Biblioteca pentru toți, 2003. Ed. Minerva, București, p. 37

10 Mihai Eminescu: *Poezii*, Ediție îngrijită de Dumitru Irimia, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1997, p. 26 (Ed. A II-a, 2000; Ed. a III-a, 2006). Atenție, totuși: în „Dicționarul limbajului poetic eminescian”, Concordanțele poeziilor antume, Coordonator Dumitru Irimia, Vol. II, p.18 versul este redat fără accent (probabil pentru că respectă sursele prime, revista și edițiile Maiorescu)

11 Mihai Eminescu: Opera poetică. Volumul al doilea. Poeziile și poemele naționale. Ediție tematică de Petru Zugun, Prefață de Dan Mănuță, Ed. Tehnopres Iași, 2002. p.77.

12 M. Eminescu: *Strigoii*. În „Convorbiri literare”, 1 dec. 1876, p. 343, coloana I.

Mă gândesc la un străin: cum citește el Vâlcea, de pildă? Rămâne de discutat dacă e cazul să folosim un singur fel de accent, cel ascuțit să zicem — sau două, eventual toate cele trei accente uzuale în greacă sau franceză.

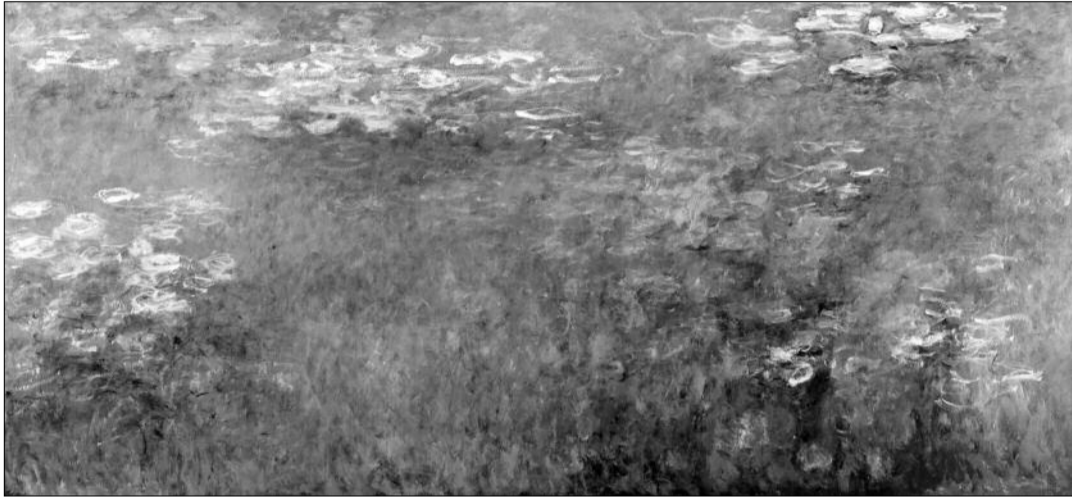

asemenea cazuri? Accentul grafic era necesar pentru clarificări. Mă gândesc la un străin: cum citește el Vâlcea, de pildă? Rămâne de discutat dacă e cazul să folosim un singur fel de accent, cel ascuțit să zicem — sau două, eventual toate cele trei accente uzuale în greacă sau franceză. Una este, însă, a fi „en embaras de choix” — și alta e să nu alegi nimic pur și simplu pentru că nu-ți vine în minte să alegi...

Cred că ajung atâtea exemple ca să am dreptul să revin la Eminescu în căutarea

CU MAHOMED ÎN CIMITIR

După ce am bătut străzile orașului în lung și în lat, mi-am găsit gazdă, în marginea pieței, la domnul Alexandrescu, agent veterinar la circumscripția din Ionești. Îi rețin numele, pentru că mai târziu avea să mă salveze dintr-o catastrofă, întâmplare pe care o voi povesti în curând. Dorm în aceeași cameră cu el și cu cei doi fii, amândoi concurenții mei la examenul de admitere. Gheorghită, zis Lungu. Cred că își amintește ceva de el, ca și de Mahomed, era nebunul care înspăimânta orașul. Coleg în curând, avea să mă ia sub ocrotire. Așa am scăpat de

vagabonzii care mă băteau cu pietre când hoinăream la întâmplare.

Vine ora mesei, când se adună familia gazdei pentru micul dejun sau pentru cină. Eu sunt găzduit, pe timpul examenului, cu mâncare de acasă. Locuință și atât. De fapt, o jumătate de pat într-o jumătate de cameră, unde e și locul în care trebuie să și învăț. Îmi petrec timpul în oraș. În parc, sub castanii seculari. Cu caietele și cărțile. Cu apă de la fântână. Mai dau târcoale și pe la școală...

Mâncam în oraș, pe apucate. Un covrig, un măr, un strugure, o înghețată, îmi erau de ajuns. Ziua mi-o petreceam citind în parc sau dând ocol prin curtea liceului. Cum nu aveam destule cărți de pe care să învăț, mă apropiam să trag cu urechea la grupurile așezate în iarbă. Întotdeauna, elementul străin este turbulent. Ei se știau. Erau colegi. Transformarea bruscă a liceului îi ținușe prizonieri ca într-un lagăr. Numai unul din cinci va reuși cu loc. Mai veneam și eu, un pretendent din afară. Și nici nu arătam prea bine în bocancii cazoni și scorojiți ai lui tata, din vremea războiului, și cu hainele cam purtate și cam strâmte, în pantalonii cam strânși pe țurloaie. Și cu buzele crăpate, cu fața scorjită de vânt și de soare, cu unghii învinete de lovituri, cu bătăături în palme. Mă respingeau din priviri, ba unii chiar se dădeau la mine: „Bă, tu n-ai treabă?” Se cunoșteau cu profesorii. Când trecea câte unul, săreau în calea lui, îl înconjurau din toate părțile. Rămâneam mereu deoparte, ăla străinul, veneticul... Printre cârdușii de găște cu boboci, care sâsâiau dușmănos la mine, ba chiar se repezeau să mă ciupească.

*

Și tot îmi mai găseam timp să hoinăresc. Centrul orașului se întindea între Restaurantul Trocadero și Restaurantul Jughide.

Uneori ajungeam până la spital, la marginea dinspre Cuparu, sau în partea cealaltă, până aproape de satul Gura Foi. Ajungeam până în câmp, pe drumul Târgoviștii, mai apucam spre Arsuri, spre Picior de Munte, spre Dragodana, spre Cobia, spre oriunde. Așa, din curiozitate. Hoinar prin orașul necunoscut. Pe străzi pe

unde nu am mai călcat. Nici timpul nu știu cum trece pe aici. Mă trezesc că se înserează. Nu știu pe unde sunt. O umbră de teamă că m-am rătăcit. Grăbesc pasul. Iată că s-a întunecat. Strada nu este luminată. Îmi iese în cale un cimitir. Cu o biserică în ruină. Cruci, cavouri. Stoluri de lilieci. O bufniță, undeva. Poveste fantastică. Imposibilă. Visez? Îmi pierd mințile? Surmenaj? Depresie?

O fâșie de lumină pe o cruce. Nu cred în fantome. Dar fasciculul de raze se mută pe ușa unui cavou.

Ce-o fi să fie? Trebuie să mă conving. Realitate? Halucinație? Nebunie? Poarta de metal scârțâie lugubru. Mă apropii cu pași șovăitori. Nemernicul! Nu e decât un tânăr cu lanternă care citește cu glas tare un epitaf. Îmi dau seama, anume pentru mine: „Cititorule, ia aminte, ce ești, am fost odată. Ce sunt, vei fi altădată!”

– Ai venit!
– De unde știi?
– După miros!
– Te așteptam...
– Vezi că faci confuzie. Nu sunt eu ăla. N-am mai trecut niciodată pe strada asta.
– Te-ai rătăcit?
– Ia-o încet! Nu mi-e frică de tine!
– Să nu-ți fie! Poate sfârșim prin a fi prieteni!
– Păcală și Tândală...
– Împărțim rolurile?
– Aiurea... Eu am altceva de făcut...
– Băiatul de la țară veni la oraș...
– Ai miros de copoi...
– Veniși după o diplomă de văcar?
– Nu e de răs să-ți câștigi traiul prin muncă cinstită...
– Și ai plecat din sat. Și te așteaptă o fată cu țâțele doldora de lapte și tu nu te mai întorci.

– Dar tu cine ești?
– Eu sunt cel care mă caut pe mine.
Ce potrivire. Am auzit acest cuvânt. Parcă l-aș fi spus chiar eu. De unde-l știe? Îmi citește în gânduri?

– În cimitire?
– În morminte, sub cruci, în bufnițe, în lilieci...
– N-ai încercat și pe la Spitalul de nebuni?
– Mă crezi scăpat din ospiciu?
– Ți se potrivește orice!
– Tu cine m-ai crezut?
– Monstrul care ține calea călătorilor, ca să le pună întrebări stupide?
– Ești un băiat citit!
– Am mai răsfoit și eu câte o carte. Mai am de învățat pentru examen.
– Codul lui Hammurabi? Decalogul? Legile lui Solomon? Bătălia de la Termopile? Soldatul de la Marathon? Alexandru cel Mare? Cezar? Hannibal? Napoleon?... Ca pe urmă să te întrebi de ce?

– Nu știu. O să vedem.
– Să-ți spun eu: să ții coada vacii, să vindeci oile de râie, caii de trânji. Să castrezi vierii și să le mănânci testiculele...

Plec. Vine după mine. Umăr la umăr.
– Ai să ajungi om mare!
– Ești profet?
– Mi se spune Mahomed!
– Poți să poruncești muntelui să vină la tine?

– Ești un copil neîntărcat...
Am trecut de hotarul părăginitului cimitir. Un gard înalt cât două stadii de om, din scânduri, bătute atât de des, că nu se vede printre ele.

– Tu ți-ai schimbat dinții de lapte? Îl întreb fără să-l privesc.

– E periculos să-mi cauți în gură, îi aud glasul care venea de undeva de sus. Când îmi întorc capul, îl văd în vârful gardului. Mergea în picioare pe creasta lui, fără să se țină de ceva.

– Nu e nimic în curtea asta.
Sare pe trotuar cu picioarele îndoite. Se face cocoloș. Mi-e teamă că s-a rănit. Că, poate, a murit. Îi ridic capul. Țâșnește în picioare. Rânjește.

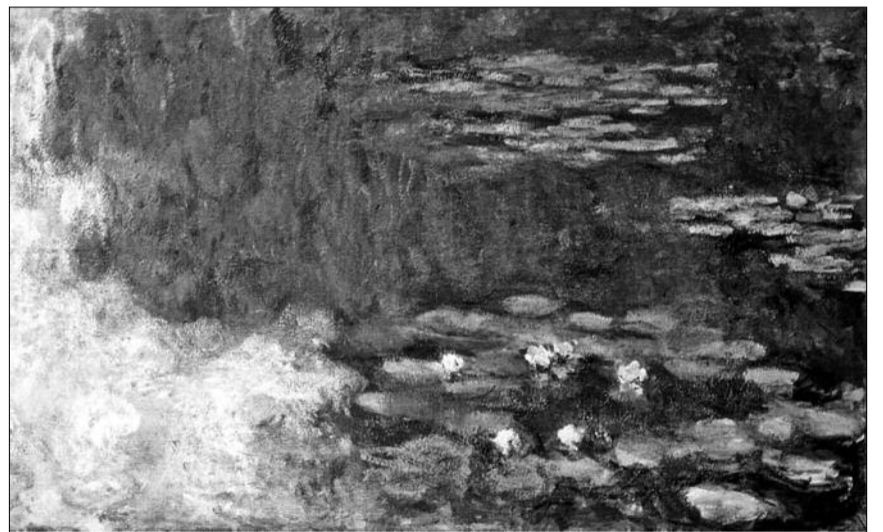
– Ești acrobat? Lucrezi într-un circ? Ai scăpat nevătămat?
Merge cam împleticit, dar vorba îi este clară.

– Toată lumea e un circ! Și bufonii suntem noi!

L-am cunoscut la miez de noapte într-un cimitir. Ca într-o poveste valpurgică la care se adună vrăjitori din toată lumea la Sabat: strigoi, vampiri, stafii, duhuri rele...

Cimitirul din această poveste avea nume din vechime. Îi zicea Cioflec. Și înconjura o biserică în ruină...

Pornim unul lângă altul. Ca doi prieteni de demult. Vorbim de moarte, de spirite, de zădărnicii, de eternitate. La început nu fac altceva decât să tac. Dar mă trezesc intrat în

discuție. Zeci de replici, întrebări, răspunsuri, contraziceri, reproșuri. Totul este foarte interesant...

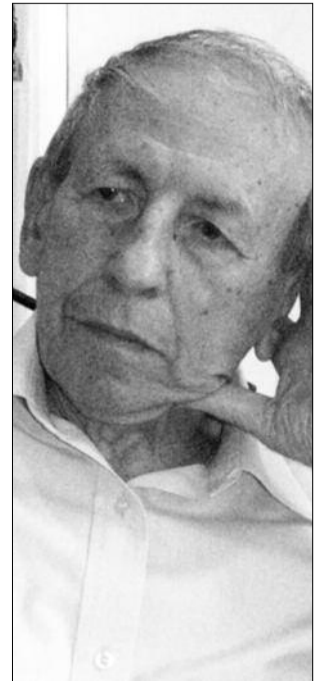
Ne despărțim la poarta gazdei mele. Dar toată noaptea nu am somn. Parcă-l văd proptit de-o cruce.

– Cine ești?
Întorsese lumina lanternei spre sine.
– Sunt cel pe care-l vezi în vis. Care te cutreieră în gând...

Nu știu cum se face că rămânem prieteni. Mă căuta de câte ori venea pe acasă. Locuia pe undeva, pe la bariera dinspre Pitești. Îi povestesc Luciei întâlnirea cu el.

– Un nebun, cine nu-l știe?
– Îl cunoști personal?
– Doamne ferește!

(fragmente din romanul în pregătire
Drumul dinozaurului)

O fâșie de lumină pe o cruce. Nu cred în fantome. Dar fasciculul de raze se mută pe ușa unui cavou. Ce-o fi să fie? Trebuie să mă conving. Realitate? Halucinație? Nebunie? Poarta de metal scârțâie lugubru.

PETER AL IADULUI ȘI PETRE AL RAIULUI

Precum „viața este începutul morții”, moartea însăși marchează începutul unei alte vieți. Cu greu ne putem închipui semnificația cuvântului menit să substituie tăcerea. Despre profesorul Cornel Constantin Ciomâzgă a aflat cu siguranță și cel mai tânăr dintre semenii noștri pentru că *Lucrarea* a constituit temelia veștii celei bune: a întoarcerii morților acasă, o întoarcere creștinească spre înviere și binecuvântare.

Între Peter al *Lucrării* și Petre al morților întorși acasă există o legătură cu mult mai profundă decât simbolul tradițional al moroiului. Esența comună a numelui evidențiază, pe lângă legătura etimologică, o legătură ființială, prin care simbolul ascuns al acestei triade pământeste poate fi chiar piatra pe care Hristos a clădit Biserica Sa: „Și Eu îți zic ție, că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui” (*Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1988, Matei XVI, 18, p. 1117). Petru – Peter – Petre: simbol tainic, înțeles exegetic. „Mă cheamă Petre și sunt moroi (Cornel Constantin Ciomâzgă, *Se întorc morții acasă*, Editura Cartea Actuală 3C, București, 2014, p. 11). / ... / O mamă și-a claustrat fiica, închizând-o, cinsprezece ani, într-un grajd. / Tatăl său, în locul unei parentale atitudini, în schimbul unui gest salvator, s-a aruncat pe sine în „dosul morții”. Comunitatea i-a izolat cu indiferență. / Un sat. Ca un oraș, ca o țară, ca un continent. O comunitate fără comuniune. Tragismul umanității! / Culmea cu Arini. O felie dintr-un calvar. Un sat din nord, unde „răul” s-a cuibărit cu toate ale lui,

mai presus de închipuirea și percepția noastră. Oameni, locuri, întâmplări!” (Cornel Constantin Ciomâzgă, *Lucrarea*, Editura Cartea Actuală 3C, București, 2004, p. 12). Puse în oglindă, cele două citate de început ne înfioară blocându-ne intuiția. Dincolo de ea, mesajul romanelor continuă să urce, cu răbdare și smerenie, călăuzit de citatele biblice, Golgota transformărilor umane.

Dacă Peter este un biet om, ce-și însenează moartea (prin sinucidere) din neputința lui de a-și elibera fiica de carcera mamei sale și a propriei lui soții, Petre este un torționar. Comportamentul celui din urmă se apropie mai mult de Atzei (soția lui Peter Herrman și mama Iohannei). „Lagărul scroafei”, cum au numit sătenii din *Culmea cu Arini*, casa Atzei, ce cuprinde și grajdul în care aceasta și-a încarcerat propria fiică, 15 ani, nu este cu nimic mai prejos decât temnița propriu-zisă, unde Petre îl torturează – „in extremis” – pe părintele Filip. Se creează, la un moment dat, impresia unor romane – oglindă. Și totuși nu este așa pentru că pe temelia *Lucrării* se așează desăvârșirea: *Se întorc morții acasă*. Relatarea faptului în sine constituie o punere în cuvânt a pătimirii: pătimirea prin torură și pătimirea prin căință – o pătimire a pătimirii celei dintâi. „Încercarea este de folos oricărui om. / ... / Nu te mânâia! Oricât de greu îți este. Mânia se vâdește a fi o grea patimă ori de câte ori se îndreaptă spre noi” (Cornel Constantin Ciomâzgă, *Se întorc morții acasă*, p. 163).

Dacă Peter al *Lucrării* rămâne un Iuda, lăsându-se învins de durere, aluncând, prin ispită, spre iad; Petre rămâne și el tot un Iuda dar un Iuda întors până să apună Ceasul Crucii, într-o singură clipă, când mânia omului se lasă învinsă de căință. El reușește să își depășească condiția de Iuda, prin însăși întoarcerea sa din morți la Ceasul Învierii și

al Răscumpărării – asemeni tâlharului cel bun răstignit împreună cu Mântuitorul.

S-au spus, s-au scris și se vor scrie încă multe despre cele două romane ale profesorului Cornel Constantin Ciomâzgă, tulburătoare prin claritatea și coerența expunerii, răvășitoare prin relatarea faptelor. Și totuși nimic din toate acestea nu poate înlocui contactul direct, al fiecărui lector, cu litera scrisă. După lectura lor simți nevoia să taci pentru că înțelegi. Și taci din nou și înțelegi și recitești pentru că „nu e vremea valorilor cum nici timpul lui Dumnezeu nu e”⁵ (Cornel Constantin Ciomâzgă, *Lucrarea*, p. 158)... sau nu e încă... dar până când va veni „să lăsăm morții să-și îngroape morții lor! / ... / – Mă cheamă Sabina. Vă mai amintiți de mine?... Mă duc să aprind o lumânare la mormântul Bunei și una la doamna profesoară Daria. / Iertați-mă. La bunăvedere, și să-l rugăm pe Dumnezeu să fie blând cu noi!... / *Lupta noastră nu este împotriva cărnii și a sângelui, ci împotriva căpeteniilor, împotriva puterilor, împotriva stăpânilor întunericului acestui veac și împotriva duhurilor răutății de sub cer (Dumnezeiescul Pavel – Efeseni 6, 12)*” (Cornel Constantin Ciomâzgă, *Lucrarea*, p. 314 – conform Bibliei Ortodoxe, ediția 1988, p. 1332, citatul biblic menționat în text – pe care profesorul Cornel Constantin Ciomâzgă l-a simplificat pentru a fi mai accesibil – este astfel: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri” – Efeseni, VI, 12).

AMALIA ELENA
CONSTANTINESCU

Festivalul-concurs de Creație Literară AVANGARDA XXII

Ediția a XIV-a, 02-03 octombrie 2015, Bacău-Tescani

Regulamentul concursului

Fundația Culturală „Georgeta și Mircea Cancicov” organizează cea de-a XIV - a ediție **Festivalului de Creație Literară „Avangarda XXII”**, manifestare care își propune descoperirea și promovarea creatorilor de poezie, proză scurtă, teatru scurt, critică literară și eseu în limba română - tineri și adulți, începători și profesioniști -, a celui mai bun debut în volum, a celor mai buni poeți consacrați, precum și a celei mai bune antologii de autor, identificarea și promovarea celor mai valoroase reviste literare și de cultură de limbă română din țară și străinătate. De asemenea, inițiativa își mai propune descoperirea și promovarea valorilor autentice băcăuane prin acordarea **Premiilor Anuale ale Fundației „Georgeta și Mircea Cancicov” pentru Literatură, Cultură, Arte și Jurnalism**.

Condiții de participare

La această competiție pot participa:

I. Creatori de poezie, proză scurtă, teatru și critică literară și/sau eseu în limba română din țară, Basarabia, Bucovina (Ukraina), Voivodina (Serbia), Gyula (Ungaria) și din diaspora, cu cetățenia română, a țării de rezidență sau cu dublă cetățenie, care:

- nu au depășit vârsta de 47 de ani și nu au debutat editorial
- au debutat editorial în perioada 2014 și nu au depășit vârsta de 47 de ani
- nu au depășit vârsta de 65 de ani (scriitori profesioniști), precum și

II. Autori de antologii (din creația unui singur sau a mai multor poeți) în limba română, din țară, Basarabia, Bucovina (Ukraina), Voivodina (Serbia) și din diaspora, apărute în 2014

III. Reviste literare și de cultură

IV. Creatori din domeniile literaturii, artelor, științei și învățământului

Desfășurarea concursului

I. Conurenții care nu au depășit vârsta de 47 de ani, nu au debutat editorial și nu au primit premiul de debut în volum în edițiile anterioare vor expedia un număr de minimum:

- un grupaj de 10 poezii,
- 3 lucrări de proză însumând maxim 8 pagini,
- 1 - 2 piese de teatru scurt,

- 2 lucrări de critică literară/eseu de circa 4-5 pagini.

Lucrările vor fi editate în word, cu caracter *Times New Roman*, corp 12, la un rând și jumătate, cu diacritice.

Lucrările vor purta un *motto*, iar fișa autorilor (care va conține, în mod obligatoriu, **o copie scanată a cărții de identitate, numele și prenumele, locul și data nașterii, profesia, locul de muncă, adresa exactă, numărul de telefon și de mobil și adresa de e-mail**) se va introduce într-un plic închis, ce va avea același *motto* cu cel al lucrărilor.

De asemenea, concurenții vor introduce în plic mare un CD cu **textele și fișa autorului culese în word, cu fonturi românești** (condiție eliminatoare!), **o copie scanată a cărții de identitate**, precum și **două poze color** - una **bust** și una **în picioare**, scoase cu aparat foto digital, la rezoluție maximă.

Conținutul CD-ului va fi transmis obligatoriu și la adresa de e-mail: fundatiacanicov@yahoo.com

■ Conurenții care au debutat editorial în anul 2014 și nu au depășit vârsta de 47 de ani vor trimite trei exemplare din cartea apărută, un CD o copie scanată a cărții de identitate, un curriculum vitae și o fotografie.

■ Poeții consacrați, care nu au depășit vârsta de 65 de ani, vor trimite minimum trei titluri de cărți reprezentative, un CD o copie scanată a cărții de identitate, un curriculum vitae și o fotografie.

Același lucru este valabil și pentru editorii (responsabilii, îngrijitorii) antologiilor care cuprind creațiile mai multor poeți.

■ Poeții profesioniști, care și-au scos o antologie din creația proprie în anul 2014, vor trimite trei exemplare din cartea respectivă, un CD o copie scanată a cărții de identitate, un curriculum vitae și o fotografie.

■ Prozatorii, dramaturgii și criticii literari vor trimite o carte editată în anul 2014, în trei exemplare, un CD o copie scanată a cărții de identitate, un curriculum vitae și o fotografie

■ Directorii (redactorii-șefi) publicațiilor literare și de cultură de limbă română, din țară și străinătate vor trimite cel puțin trei numere reprezentative apărute în cursul anului 2014, un CD o copie scanată a cărții de identitate, un curriculum vitae și o fotografie.

Toate lucrările vor fi expediate până la data de **28 august 2015** (data poștei), pe adresa: **Direcția Județeană pentru Cultură Bacău, Strada 9 Mai nr. 33, etaj III, C.P. 600066**, cu mențiunea: **„Pentru Festivalul de Creație Literară Avangarda XXII”**.

Conurenții premiați vor fi, în prealabil, anunțați telefonic sau prin poșta electronică în vederea participării la festivitatea prilejuită de acest eveniment. Organizatorul va asigura transportul, masa și cazarea pentru invitați și laureați. Manuscrisele, revistele, cărțile și CD-urile nu se înapoiază.

II. Până la data **28 august 2015**, creatorii din domeniile literaturii vor trimite prin poșta sau vor depune la sediul Direcției Județene pentru Cultură Bacău:

- o carte de poezie editată în 2014 sau minimum două grupaje de poezie publicate în reviste literare anul trecut
- o carte de proză editată în 2014 sau minimum două proze publicate în reviste literare anul trecut
- o carte de critică literară editată în 2014 sau minimum două articole publicate în reviste literare
- anul trecut
- Artiștii plastici vor depune minimum trei lucrări semnate în anul 2014.
- Dirijorii de orchestre sau coruri, soliștii vocali și instrumentiști, ansamblurile folclorice vor depune - pe CD sau stik - minimum trei piese prezentate la trei spectacole diferite în anul 2014.
- Jurnaliștii vor depune minimum trei reportaje sau anchete sau interviuri, indiferent de mărimea lor, și cinci note sau știri – toate publicate în anul 2014.

Lucrările, însoțite de un CV, vor purta mențiunea: **„Pentru Premiile Anuale ale Fundației Culturale Cancicov”**.

Notă: Premiile vor fi acordate **numai persoanelor prezente la festivitatea de decernare** a acestora. În lipsa premiantului, **premiul se anulează**.

Manuscrisele, cărțile, materialele, lucrările și revistele care nu îndeplinesc întocmai condițiile acestui **Regulament** nu vor intra în concurs.

Relații suplimentare la telefon: 0334405419, mobil: 0721/861045.

Email: fundatiacanicov@gmail.com.

